

Ketenbreed Leren, Wat heeft 1 jaar casusreviews ons geleerd?

Tussenstand van het project

Door het evalueren van jeugdhulptrajecten door casusreviews bij jeugdigen en gezinnen die intensieve, specialistische jeugdhulp ontvangen, willen we de jeugdhulp in de toekomst verbeteren.¹ In het project Ketenbreed Leren verzamelen vijf lokale procesbegeleiders van Accare, Curium, HHS, Horizon en Level gegevens voor een systematische analyse van 75 hulpverleningstrajecten. Die gegevens worden verzameld tijdens interviews met jeugdige en ouder(s)/verzorger(s), met vragenlijsten, met dossieronderzoek en tijdens een groepsbijeenkomst van jeugdige, ouder(s)/verzorger(s) en betrokken professionals (leersessie) en één met betrokken professionals (reflectiesessie). Het doel van het onderzoek is: a) kennis over verbeterpunten, barrières en bevorderende factoren voor goede jeugdhulp vergroten, b) praktijkaanbevelingen formuleren voor het verbeteren van de jeugdhulp en c) het activeren van een 'lerende beweging' om de verbetering van de jeugdhulp op gang te brengen.

Ketenbreed Leren is ruim een jaar onderweg, vijf procesbegeleiders hebben hun ervaringen tot dusver gedeeld (zie box 1). De thema's die zij aankaartten hebben we aangevuld en geïllustreerd met informatie uit de eerste vier afgeronde casusreviews.

01

Box 1: Vragen aan de procesbegeleiders

- Wat heb jij zelf tot dusver geleerd over de jeugdhulp van de casusreview(s) die je tot nu toe hebt gedaan?
- Wat is het grootste succes dat je tot dusver met deze methodiek hebt bereikt? Wil je het toelichten?
- Wat is het grootste struikelblok dat je tot nu toe bent tegengekomen? Wil je het toelichten?
- Zijn er nog andere dingen die jou zijn bijgebleven? Wil je deze ook toelichten?

In mei 2019 heeft de Medisch Ethische Toetsingscommissie UMC Groningen goedkeuring gegeven voor Ketenbreed Leren. In mei en juni van dat jaar zijn de eerste twee casusreviews gestart bij procesbegeleiders van Accare als pilot om de onderzoeksmethodiek in de praktijk te kunnen testen en de onderzoeksmaterialen waar nodig aan te scherpen. Inmiddels zijn alle procesbegeleiders van start en dat heeft geleid tot vijf afgeronde en acht lopende casusreviews (zie tabel 1). Helaas zijn twee van de casusreviews voortijdig beëindigd. Eén doordat de desbetreffende instelling door omstandigheden de medewerking aan het onderzoek moest beëindigen. De andere doordat de jeugdige en ouders niet meer mee wilden doen door de Corona maatregelen.

¹ Zie ook: <https://www.accare.nl/child-study-center/onderzoeken/ketenbreed-leren>

De ervaringen van de procesbegeleiders met de casusreviews zijn zeer positief. Er is openheid van alle betrokkenen: jeugdigen, ouders en professionals zetten zich in en willen samen reflecteren en leren. Het gevolg daarvan is dat we veel informatie verzamelen voor het onderzoek en dat het proces van een casusreview op zich de betrokkenen al veel brengt (zie ook: wat we nu al leren). Procesbegeleiders merken dat de casusreviews erg waardevol zijn voor jeugdigen en ouders. Professionals geven aan dat de leer- en reflectiesessies erg leerzaam voor hen zijn.

De procesbegeleiders merken dat het veel tijd kost om de casusreviews te organiseren. Tijd om in contact komen met de juiste mensen om medewerking te krijgen van een instelling, om te zorgen dat de jeugdigen benaderd worden die voldoen aan de inclusiecriteria en het verkrijgen van toestemming in het geval van gescheiden ouders. Er gaat vaak ook behoorlijk wat tijd overheen voordat een casusreview van de grond komt, professionals uit de gehele keten zijn immers betrokken bij de reflectiesessies.

“Ik vond het *interview met de jongere en moeder* heel waardevol. Zowel voor ons als onderzoekers als voor de jongere en moeder.”

- Procesbegeleider

Corona

COVID-19 is voor Ketenbreed Leren erg belemmerend. De inclusie van proefpersonen en het uitvoeren van casusreviews heeft vrijwel stilgelegen, juist op het moment dat het project goed op gang kwam (zie ook de kolom lopend/on hold in tabel 1). Waar mogelijk zijn interviews online uitgevoerd. Dit bleek voor de leer- en reflectiesessies minder wenselijk. De inclusie en de casusreviews komen inmiddels weer langzaam op gang. We merken dat we meer handigheid krijgen in het verzinnen van aanpassingen rondom COVID-19 en zijn erg gemotiveerd om het project weer voort te zetten.

Helaas heeft Karakter, één van de onderzoekspartners, door deze omstandigheden moeten besluiten niet meer aan het project deel te nemen.² Tijdens het project hebben zich, buiten de werving door de onderzoekspartners om, verschillende professionals, organisaties en gemeenten gemeld die interesse hebben om met één van hun cliënten om een casusreview door te lopen. We hebben besloten de 15 casusreviews van Karakter in te vullen door op een aantal van deze verzoeken in te gaan.

² De maatregelen ten gevolge van het COVID-19 virus hebben geleid tot een dusdanig forse complexiteit in het verzamelen van de gegevens, dat Karakter heeft besloten om niet langer deel te nemen aan Ketenbreed Leren.

Tabel 1: Tussenstand casusreviews

	AFGEROND	LOOPT	VOORTIJDIG GESTOPT
Accare	4	2	1
Curium-LUMC / De Haagse Hogeschool	1	2	1
Levvel ³	0	1	0
Horizon Jeugdzorg	0	3	0
Totaal	5	8	2

Wat we nu al leren

De waarde van casusreviews

De methodiek van casusreviews pakt erg positief uit. We kunnen onbevooroordeeld luisteren naar het levensverhaal van een jongere, met aandacht voor schijnbaar onbeduidende details, en dat lijkt helend voor zowel jongeren als ouders. Jongeren, ouders en hulpverleners krijgen een beter beeld van wat er gebeurd is en meer begrip voor elkaar. Jongeren en ouders krijgen erkenning dat ze het moeilijk hebben (gehad) en soms is er ook erkenning van ouders naar hun kinderen dat zij als ouders dingen achteraf anders hadden willen aanpakken. Wij leren veel: als onderzoeker, als behandelaar en als mens.

Eén van de belangrijke succesfactoren is dat jeugdigen en ouders zich open opstellen tijdens de casusreviews. Dat is te merken aan de antwoorden op de vragenlijsten die horen bij het onderzoek. We maken gebruik van de Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ), de Outcome Questionnaire (OQ-45) en vragen naar Adverse Childhood Experiences (ACEs). Deze vragenlijsten kunnen ingrijpend zijn om in te vullen omdat ze vragen naar allerlei problemen in het heden en het verleden. Bij de ACEs zien we bijvoorbeeld dat deelnemers de vragenlijsten ook hebben ingevuld als zij veel hebben meegemaakt (veel ACEs hebben) en dat zij soms ook ACEs aankruisen die niet in het interview naar voren zijn gekomen. Ook uit de SDQ en OQ-45 komt de ernstige problematiek van deze jeugdigen en gezinnen duidelijk naar voren.

Het activeren van een 'lerende beweging'

Het investeren van tijd in een complexe casus en onbevooroordeeld luisteren kan echt iets beweging zetten. Het verfijnen en beschikbaar stellen van de methodiek op zich wordt al een belangrijke opbrengst. We merken dat er veel animo is voor casusreviews als instrument in de dagelijkse praktijk (bijvoorbeeld bij de doorontwikkeling van expertteams) en ook dat deze methodiek een investering van kostbare tijd zal vragen. Echter, onze ervaring is dat een casusreview

03

“Ik vraag me af of alle hulpverleners de tijd krijgen en de tools om het goede te doen”

- Vader

³ Levvel is sinds 1 juli 2020 de naam voor de fusie van De Bascule academisch centrum voor kinder- en jeugdpsychiatrie en Spirit Jeugdhulp

een waardevolle investering van die kostbare tijd is, vanwege de opbrengst voor zowel jongeren, ouders als professionals.

Van individuele verbeterpunten naar praktijkaanbevelingen

Het valt de procesbegeleiders op dat uit het levensverhaal van gezinnen blijkt dat er vaak al vroeg, of al tijdens de zwangerschap, problemen waren. Bij de casusreviews duurde het soms lang voordat er een uitgebreide probleemanalyse of juiste diagnose kwam. Maar sommige ouders geven ook aan dat ze bang zijn om hulp te vragen uit angst dat hun kinderen van hen 'afgepakt' worden. Het is bij deze jongeren niet gelukt om vroeg problemen te voorkomen of op te lossen. Al voordat de juiste hulp er was stapelden de problemen zich verder op. Ook valt het op dat sommige jongeren veel frustratie in hun leven ervaren doordat school strikte regels toepast en geen maatwerk levert, passend bij de omstandigheden van de jeugdige.

Door met Ketenbreed Leren casusreviews uit te voeren in verschillende regio's kunnen we kijken of deze en andere verbeterpunten geldingskracht hebben voor de grotere groep. Zo doen we kennis op over verbeterpunten, barrières en bevorderende factoren voor goede jeugdhulp en kunnen we

praktijkaanbevelingen formuleren. Door onze leer- en reflectiesessies, regionale bijeenkomsten, de verspreiding van onze resultaten en het beschikbaar stellen van onze methodiek werken we de komende tijd door aan een 'lerende beweging' voor een steeds verbeterende jeugdhulp.

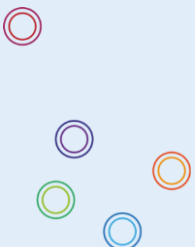
"Door de levensgeschiedenis met elkaar langs te lopen wordt extra duidelijk wat er vanaf het begin van het leven van [de jeugdige] al speelde en dat je eigenlijk al veel verder terug moet kijken."

- Professional

"Mijn grootste probleem is boos worden. Dan ga ik dingen zeggen die ik niet meen. Ze hadden me misschien beter moeten helpen toen ik vijf was. Toen de problemen nog niet zo groot waren."

- Jeugdige

Box 2: Samenvatting

- Casusreviews zijn waardevol voor jeugdigen, ouders en professionals op het niveau van de individuele cases en zorgen ook voor de gewenste onderzoeksdata;
- Hoewel de vragenlijsten voor dit onderzoek ingrijpend kunnen zijn, zien we dat de betrokken jeugdigen en ouders ze volledig invullen. Uit de ingevulde vragenlijsten blijkt de ernstige problematiek van deze jeugdigen en gezinnen ;
- Dat casusreviews blijken ook een waardevol instrument voor dagelijkse praktijk: de methodiek van Ketenbreed Leren op zich is al een mooie opbrengst;
- Leerpunten op lokaal niveau zijn:
  - a) dat problemen zich bij deze jeugdigen vaak al op jonge leeftijd voordoen maar dat deze niet altijd tijdig gezien of succesvol behandeld worden.
  - b) dat het te lang kan duren voor een uitgebreide probleemanalyse wordt gedaan en/of diagnose wordt gesteld.
  - c) dat ouders bang zijn dat hun kind van hen wordt 'afgepakt' en zijn daarom niet tijdig hulp zoeken.
  - d) dat frustratie bij een jeugdige over een school die regels strikt toepast zonder maatwerk te leveren veel negatieve gevolgen kan hebben;
- We voeren een groot aantal casusreviews uit in verschillende regio's om na te gaan welke leerpunten generaliseerbaar zijn;
- Het destilleren van generaliseerbare verbeterpunten, barrières en bevorderende factoren voor goede jeugdhulp moet leiden tot praktijkaanbevelingen voor het verbeteren van de jeugdhulp;
- De ambitie van Ketenbreed Leren is een lerende beweging voor een steeds verbeterende jeugdhulp.